

47/2011

Rahanpesuun liittyvän itsepesun kriminalisointi

Lausuntokooste

*oikeusministeriö
justitieministeriet*

Rahanpesuun liittyvän itsepesun kriminalisointi

Lausuntokooste

12.10.2011

Julkaisun nimi	Rahanpesuun liittyvän itsepesun kriminalisointi Lausuntokooste		
Tekijä	Matti Marttunen		
Oikeusministeriön julkaisu	47/2011 Mietintöjä ja lausuntoja		
OSKARI numero	OM 7/41/2009	HARE numero	OM027:00/2009
ISSN-L	1798-7105		
ISSN (PDF)	1798-7105		
ISBN (PDF)	978-952-259-154-8		
URN	URN:ISBN:978-952-259-154-8		
Pysyvä osoite	http://urn.fi/URN:978-952-259-154-8		
Asia- ja avain- sanat	rikoslaki, rahanpesu, itsepesu		

Tiivistelmä

Oikeusministeriö asetti 3 päivänä joulukuuta 2010 työryhmän pohtimaan rikoslain rahanpesua koskevan 32 luvun 11 §:n 1 momentin rajoitussäännöksen muutosmahdollisuutta. Säännöksen mukaan rahanpesusta ei tuomita sitä, joka on osallinen rikokseen, jolla omaisuus on toiselta saatu tai joka on tuottanut hyödyn.

Kyseessä on rahanpesukriminalisointien uudistamisen toinen vaihe. Asiaa valmisteeseen edellisen työryhmän tekemistä ehdotuksista annettiin hallituksen esitys joulukuussa 2010 (HE 285/2010 vp). Eduskunta hyväksyi sen ilman muutoksia ja uudistukset tulivat voimaan 1.6.2011. Rahanpesun tunnusmerkistöön lisättiin yhdeksi tekotavaksi hallussapito sekä tarkoitusta koskeva lisämääre "hankkiakseen itselleen tai toiselle hyötyä". Oikeushenkilön rangaistusvastuun soveltamisalaa laajennettiin tuottamukselliseen rahanpesuun. Lisäksi lakia kansainvälisestä oikeusavusta rikosasioissa muutettiin siten, että jatkossa Suomi voi antaa oikeusapua myös itsepesuun, vaikka se ei Suomessa olekaan erikseen rangaistavaa.

Uuden ns. itsepesutyöryhmän puheenjohtajana toimi valtakunnansyyttäjä Matti Nissinen. Työryhmän laatimassa muistiossa (31.5.2011) on ehdotus säädösmuutokseksi perusteluineen. Työryhmä ehdotti, että jatkossa rikoksentekijä voidaan tuomita esirikoksen lisäksi törkeästä rahanpesusta, mikäli rahanpesurikos muodostaa tekojen jatkuvuus ja suunnitelmallisuus huomioon ottaen olennaisen ja moitittavimman osan rikoskokonaisuudesta.

Oikeusministeriö pyysi 16.6.2011 päivätyllä lausuntopyynnöllä 19 viranomaiselta, organisaatiolta ja asiantuntijalta kirjallisen lausunnon työryhmän mietinnöstä. Lausuntoaika päättyi 15.9.2011. Lausuntoja saapui 12.

Suurin osa lausunnonantajista suhtautui työryhmän muutosehdotuksiin myönteisesti ja kannatti niitä. Eräiden tahojen esittämä kritiikki oli kuitenkin melko voimakasta.

12.10.2011

**Publikationens
titel** Kriminalisering av självtvätt i anslutning till penningtvätt
Sammandrag av utlåtandena

Författare Matti Marttunen

**Justitieminis-
teriets publikation** 47/2011
Betänkanden och utlåtanden

OSKARI nummer OM 7/41/2009 **HARE nummer** OM027:00/2009

ISSN-L 1798-7105
ISSN (PDF) 1798-7105
ISBN (PDF) 978-952-259-154-8

URN URN:ISBN:978-952-259-154-8
Permanent adress <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-259-154-8>

**Sak- och
nyckelord** strafflagen, penningtvätt, självtvätt

Referat Den 3 december 2010 tillsatte justitieministeriet en arbetsgrupp med uppgift att dryfta möjligheten att ändra begränsningsbestämmelsen om penningtvätt i 32 kap. 11 § 1 mom. i strafflagen. För penningtvätt döms enligt bestämmelsen inte den som är delaktig i det brott genom vilket egendomen har frånhänts någon eller vinningen erhållits.

Det är fråga om det andra skedet i arbetet för att revidera kriminaliseringen av penningtvätt. I december 2010 överlämnades en regeringsproposition (RP 285/2010 rd) utifrån de förslag som hade lagts fram av den förra arbetsgruppen för beredningen av ärendet. Riksdagen godkände propositionen utan ändringar och reformerna trädde i kraft den 1 juni 2011. Till rekvisitet för penningtvätt fogades innehav som ett gärningssätt samt tilläggspeppetet "för att bereda sig eller någon annan nytta". Tillämpningsområdet för straffansvaret för juridiska personer utsträcktes till att gälla penningtvätt av oaktsamhet. Dessutom ändrades lagen om internationell rättshjälp i straffrättsliga ärenden så att Finland i fortsättningen kan lämna rättshjälp också vid självtvätt, även om självtvätt inte separat är en straffbar gärning i Finland.

Ordförande i den nya arbetsgruppen för s.k. självtvätt var riksåklagare Matti Nissinen. I arbetsgruppens promemoria (31.5.2011) ingår ett förslag till lagändring med motivering. Arbetsgruppen föreslog att gärningsmannen i fortsättningen ska kunna dömas förutom för förbrottet också för grov penningtvätt, om penningtvättsbrottet med beaktande av att gärningarna fortsätter och är planmässiga utgör en väsentlig och den mest klandervärda delen av ett brott eller flera brott som har samband med varandra.

Genom en begäran om utlåtande den 16 juni 2011 bad justitieministeriet 19 myndigheter, organisationer och sakkunniga skriftligt yttra sig om arbetsgruppens betänkande. Remisstiden gick ut den 15 september 2011. Det gavs 12 utlåtanden.

Största delen av remissinstanserna förhöll sig positivt till arbetsgruppens ändringsförslag och understödde dem. Från en del håll framfördes dock tämligen tungt vägande kritik.

SISÄLLYS

1	Johdanto	8
2	Yleistä lausuntopalautteesta	10
3	Yksityiskohtainen lausuntopalaute	11
	SISÄASIAINMINISTERIÖ	11
	VALTIOVARAINMINISTERIÖ	11
	KORKEIMMAN OIKEUDEN MUISTIO	11
	KOUVOLAN HOVIOIKEUS	14
	ITÄ-SUOMEN HOVIOIKEUS	14
	VANTAAN KÄRÄJÄOIKEUS	15
	OULUN KÄRÄJÄOIKEUS	15
	VALTAKUNNANSYÖTTÄJÄNVIRASTO	16
	KESKUSRIKOSPOLIISI	19
	SUOMEN ASIANAJAJALIITTO	21
	PROFESSORI JUSSI TAPANI	25
	RIKOSOIKEUDEN DOSENTTI, OIKEUSTIETEEN TOHTORI SAKARI MELANDER	28

1 Johdanto

Oikeusministeriö asetti 3 päivänä joulukuuta 2010 työryhmän pohtimaan rikoslain rahanpesua koskevan 32 luvun 11 §:n 1 momentin rajoitussäännöksen muutosmahdollisuutta. Säännöksen mukaan rahanpesusta ei tuomita sitä, joka on osallinen rikokseen, jolla omaisuus on toiselta saatu tai joka on tuottanut hyödyn.

Oikeusministeriö asetti jo aikaisemmin työryhmän pohtimaan rahanpesukriminalisointien muutostarvetta. Työryhmän mietintö julkaistiin 22 päivänä maaliskuuta 2010 (oikeusministeriön työryhmämietintö 2010:27). Työryhmä totesi yksimielisesti, että rikoslain 32 luvun 11 §:n 1 momenttia ei ole syytä muuttaa. Työryhmän mukaan itsepesun kriminalisointi olisi kyseenalaista kriminalisointiperiaatteiden ja vakiintuneen rikosoikeudellisen ajattelun kannalta. Työryhmä piti selvänä, että kriminalisointiperiaatteet voivat olla rahanpesua koskevien kansainvälisten sopimusten (kuten muitakin rikoksia koskevien kansainvälisten sopimusten) turvalausekkeissa tarkoitettuja perustuslaillisia tai oikeusjärjestelmän perustavia periaatteita, joiden nojalla esimerkiksi itsepesun kriminalisoinnista voidaan poiketa. Muista edellä mainitun työryhmän tekemistä ehdotuksista annettiin hallituksen esitys joulukuussa 2010 (HE 285/2010 vp). Eduskunta hyväksyi sen ilman muutoksia ja uudistukset tulivat voimaan 1.6.2011. Rahanpesun tunnusmerkistöön lisättiin yhdeksi tekotavaksi hallussapito sekä tarkoitusta koskeva lisämääre ”hankkiakseen itselleen tai toiselle hyötyä”. Oikeushenkilön rangaistusvastuun soveltamisalaa laajennettiin tuottamukselliseen rahanpesuun. Lisäksi lakia kansainvälisestä oikeusavusta rikosasioissa muutettiin siten, että jatkossa Suomi voi antaa oikeusapua myös itsepesuun, vaikka se ei Suomessa olekaan erikseen rangaistavaa. Muutoksen jälkeen – kuten jo ennen sitä – rahanpesukriminalisoinnin soveltamisala on laaja ja se mahdollistaa tehokkaan puuttumisen rahanpesemiseen. Lisäksi muutoksen jälkeen itsepesun kriminalisointivaatimuksia ei voi enää perustella kansainvälisen oikeusapuyhteistyön tehostamistarpeilla. Muutokset ovat pitkälti perustuneet OECD:n yhteydessä työskentelevän rahanpesun vastaisen työryhmän FATF:n (Financial Action Task Force on Money Laundering) Suomelle antamille huomautuksille. FATF on edelleen kiinnittänyt erityistä huomiota siihen, että itsepesu ei ole Suomessa rangaistavaa. Suomen pitää raportoida FATF:lle seuraavan kerran lokakuussa 2011.

Uuden ns. itsepesutyöryhmän puheenjohtajana toimi valtakunnansyyttäjä Matti Nissinen. Jäseniä olivat laamanni Heli Lehto-Kinnunen Tuusulan käräjäoikeudesta, professori, dekaani Kimmo Nuotio Helsingin yliopistosta, Suomen Asianajajaliiton puheenjohtaja Mika Ilveskero, osastopäällikkö Kauko Aaltomaa sisäasiainministeriön poliisiosastolta sekä lainsäädäntöjohtaja Asko Välimaa ja lainsäädäntöneuvos Matti Marttunen oikeusministeriöstä. Marttunen toimi myös työryhmän sihteerinä.

Työryhmän laatimassa muistiossa (31.5.2011) on ehdotus säädösmuutokseksi perusteluineen. Työryhmä ehdottaa, että jatkossa rikoksentehtäjä voidaan tuomita esirikoksen lisäksi törkeästä rahanpesusta, mikäli rahanpesurikos muodostaa tekojen jatkuvuus ja suunnitelmallisuus huomioon ottaen olennaisen ja moitittavimman osan rikoskokonaisuudesta.

Työryhmän esitys sisältää periaatteellisesti merkittävän rikoslain muutosehdotuksen. Tämän vuoksi työryhmän työssä on tullut esille, että säännösehdotus – jos se myöhemmin hyväksytään – edellyttää rikosprosessitoimijoiden kouluttamista.

Oikeusministeriö pyysi 16 päivänä kesäkuuta 2011 päivätyllä lausuntopyynnöllä 19 viranomaiselta, organisaatiolta ja asiantuntijalta kirjallisen lausunnon työryhmän mietinnöstä. Lausuntoaika päättyi 15 päivänä syyskuuta 2011. Lausuntoja saapui 12. Pyydetyn lausunnon antoivat:

- Sisäasiainministeriö
- Valtiovarainministeriö
- Kouvolan hovioikeus
- Itä-Suomen hovioikeus
- Vantaan käräjäoikeus
- Oulun käräjäoikeus
- Valtakunnansyyttäjänvirasto
- Keskusrikospoliisi
- Suomen Asianajajaliitto r.y.
- Suomen Syyttäjähdistys r.y.
- Professori Jussi Tapani
- Rikosoikeuden dosentti, oikeustieteen tohtori Sakari Melander

Korkein oikeus toimitti kahden oikeusneuvoksen työryhmässä valmistellun muistion.

- Lausuntoa eivät antaneet:
- Itä-Uudenmaan syyttäjänvirasto
- Länsi-Suomen syyttäjänvirasto
- Poliisihallitus
- Helsingin poliisilaitos
- Suomen Lakimiesliitto r.y.
- Käräjäoikeustuomarit r.y.
- Suomen Syyttäjähdistys r.y.

2 Yleistä lausuntopalautteesta

Suurin osa lausunnonantajista suhtautui työryhmän muutosehdotuksiin myönteisesti ja kannatti niitä. Eräiden tahojen esittämä kritiikki oli melko voimakasta.

Voimakkaimmin työryhmän esitystä kritisoi Suomen asianajajaliitto ja rikosoikeuden dosentti, oikeustieteen tohtori Sakari Melander. Näitä lausuntoja yhdistävänä tekijä oli se, ettei itsepesun kriminalisointi ole välttämättä ylimalkaan tarpeen. Samansuuntaisesti asiaan suhtautui professori Jussi Tapani. Asianajajaliitto kantoi etupäässä huolta siitä, että ehdotettu kriminalisointi johtaa perusteettomaan rangaistustason korottamiseen ja sillä olisi siten valtionaloudellisia kustannusvaikutuksia. Melander piti esitystä puutteellisesti perusteltuna, kuten myös Tapani.

Korkeimman oikeuden työryhmän muistiossa puolestaan todettiin, että säännösehdotus on sinällään hyväksyttävissä. Muistiossa suhtauduttiin kuitenkin kriittisesti eräisiin perusteluissa esitettyihin rajauksiin, lähinnä siihen, että itsepesusta rankaisemisen edellyttäisi (normaalista rahanpesusta poiketen) esirikoksen syyksilukemista, eikä esirikos saisi olla vanhentunut. Suomen asianajajaliitto, Melander ja eräät muutkin lausunnonantajat olivat tässä asiassa nimenomaisesti päinvastaiselle kannalla kuin korkeimman oikeuden työryhmä. Korkeimman oikeuden työryhmän muistion mukaan lakimuutos edellyttäisi välttämättä myös rahanpesua koskevan konfiskaatiosäännöksen muuttamista, eikä tulevassa hallituksen esityksessä mahdollisesti esitettävät tulkintasuositukset ole riittäviä.

Keskusrikospoliisi esitti, että itsepesun kriminalisointi olisi syytä toteuttaa yksinkertaisesti kumoamalla sitä koskeva rikoslain rajoitussäännös.

3 Yksityiskohtainen lausuntopalaute

SISÄASIAINMINISTERIÖ

Sisäasiainministeriö toteaa, että ministeriön edustaja on osallistunut muistion laadintaan. Koska ministeriön näkemykset on huomioita jo muistiota laadittaessa, ei sisäasiainministeriölle ole muistion suhteen huomautettavaa.

VALTIOVARAINMINISTERIÖ

Valtiovarainministeriö pitää työryhmän muistiossaan esittämää rajoitettua itsepesun kriminalisointia yleisesti kannatettavana. Ehdotettu muutos tehostaisi kansainvälisen järjestäytyneen huumaus- ja talousrikollisuuden torjuntaa sekä korjaisi työryhmän mietinnössään esiin tuomat merkittävät ongelmat nykylainsäädännössä. Ehdotetulla muutoksella täytettäisiin myös OECD:n rahanpesun vastaisen työryhmän (FATF) Suomelle esittämät vaatimukset itsepesun kriminalisoinnista.

Kyseessä on periaatteellisesti merkittävä rikoslain muutosehdotus, jolla on vaikutuksia sekä vakiintuneeseen rikosoikeudelliseen ajatteluun että rikoslain yleisten oppien soveltamiseen. Valtiovarainministeriöllä ei ole mahdollisuuksia ottaa syvällisemmin kantaa edellä mainittuihin kysymyksiin. Valittua lähestymistapaa voidaan kuitenkin puoltaa tulkinnan yhtenäisyyden ja muutoksen hallittavuuden näkökulmasta.

KORKEIMMAN OIKEUDEN MUISTIO

Itsepesun rangaistavuuden rajoittamista törkeään tekemuotoon ja tekoihin, joissa rahanpesu on katsottava esirikosta moitittavammaksi, voidaan pitää lähtökohtaisesti perusteltuna. Tarvetta itsepesun rankaisemiseen on lähinnä niissä tapauksissa, joissa esirikoksesta tuomittava rangaistus ei kata esirikosta seuraavan rahanpesun rikosoikeudellista moitittavuutta. Rajoitus vähentää sitä päällekkäisyyttä, joka esirikoksen ja sillä saadun rikosyhödyn pesemisen rankaisemisesta muutoin aiheutuu.

Ongelmallinen on kuitenkin työryhmän itsepesun rangaistavuudelle esittämä lisärajoitus, jonka mukaan itsepesun rangaistavuus olisi sidottu siihen, että myös esirikos syyksiluetaan. Tämä edellytys ei tosin nimenomaisesti ilmene rajoitussäännöksestä. Työryhmän esityksen perusteluissa kuitenkin todetaan edellytyksen "esirikoksen lisäksi" tarkoittavan sitä, että tekijän osallisuus mahdolliseen esirikokseen tutkitaan rahanpesuasian yhteydessä. Tällaisesta sääntelystä voisi aiheutua monenlaisia ongelmia.

Vaatimus esirikoksen samanaikaisesta syyksilukemisesta tarkoittaisi olennaisesti muista rahanpesurikoksista poikkeavan aseman antamista esirikokselle itsepesussa. Oikeuskäytännössä rahanpesurikosten ja kätkemisrikosten esirikoksen selvittämiseksi ei ole asetet-

tu näin tiukkaa vaatimusta. Tällaiselle rahanpesurikosten yleisestä systematiikasta poikkeamiselle tulisi olla vahvat perusteet.

Oikeuskäytännössä mahdollisesti aiheutuvien soveltamisongelmien arvioimiseksi olisi lisäksi välttämätöntä tietää, miten sanotun rajoitusehdon on ajateltu vaikuttavan rahanpesurikoksen yksiköintiin ja toteen näyttämiseen. Esityksen varsin epämääräisiksi jäävät perustelut eivät kuitenkaan anna tähän vastausta. Mikä merkitys olisi jonkin vähäisen esirikoksen lukemisella pesijän syyksi, jos peseminen on kohdistunut suureen varallisuusmassaan, jota on kartutettu lukuisilla erilaisilla rikollisilla teoilla?

Jos esimerkiksi peseminen on kohdistunut yhteensä 100 000 euron rikoshyötyyn, jonka hankkimiseen tekijä on osallistunut vain 5 000 euron osalta, ei sanotun esirikoksen syyksilukemisella pitäisi olla mitään merkitystä 95 000 euron rikoshyödyn pesemiseen. Tältä osin hyöty on peräisin muiden henkilöiden tekemistä rikoksista eikä se siten ole itsepesun kohteena. Toisaalta vakiintuneiden rikoksen yksiköimistä koskevien tulkintojen kannalta olisi vierasta erottaa rahanpesussa sanottuun 5 000 euroon kohdistuvat toimet omaksi teokseen, jota esirikoksen syyksilukemista koskeva vaatimus yksin koskisi. Rahanpesu sinänsä voi muodostaa yksiköinnissä yhtenäisen motivaatiotaustan kattaman luonnollisen kokonaisuuden. Säännösehdotuksen mukaisen olennaisen ja moitittavimmaksi osan rikoskokonaisuudesta voisi täyttää vain rahanpesumenettely kokonaisuudessaan.

Tuomioistuinkäytännössä esiintyvien tämänkaltaisten ongelmien lisäksi esitetty rajoitus todennäköisesti aiheuttaisi esitutkinnassa epävarmuutta esimerkiksi sen suhteen, milloin olisi olemassa sellainen epäily pesijän osallisuudesta esirikokseen, että tämän esirikoksen syyksilukemista koskeva vaatimus olisi voimassa. Olisi myös rajallisten voimavarojen ilmeisen epätarkoituksenmukaista käyttöä kohdentaa esitutkintavoimavaroja hyvin vähäisen esirikoksen selvittämiseen syyksilukemisen edellyttämällä tarkkuudella, jos varsinainen rikosoikeudellinen moitittavuus sisältyy rahanpesutekoon. Jo rahanpesurikosten perusluonteeseen kuuluu, että tunnusmerkistössä on tarkoin kuvattu pesemisen täyttävät toimet, mutta esirikos on vain osoitus hyödyn hankkimisesta rikoksella. Välttämätöntä ei ole, että esirikosta olisi voitu kenellekään syyksilukea ja se voi olla esimerkiksi vanhentunut.

Tähän nähden on yllättävää, että työryhmä on muistion kohdassa 19 päätenyt itsepesun osalta täysin päinvastaisiin näkemyksiin katsoen, että itsepesussa tilanne olisi tältä osin toinen. Kuten muistiossa lausutaan, itsepesussakaan ei ole ilman esirikosta olemassa rikoshyötyä, mitä voisi pestä. Mutta tämä ei vielä perustele sitä, miksi itsepesussa esirikoksen tulisi olla syyksiluettavissa tekijälleen toisin kuin muutoin rahanpesussa.

Muistion mukaan itsepesukriminalisoinnilla ei saisi kiertää vanhentumissäännöksiä siten, että jos esirikos olisi vanhentunut, voitaisiinkin tuomita rahanpesusta. Rahanpesurikoksissa katsotaan kuitenkin yleisesti, että rikoksella saadun hyödyn sekoittaminen lailliseen vaihdantaan on rahanpesuna rangaistavaa siitä riippumatta, onko esirikos vanhentunut. Itsepesun osalta tästä voisi olla aiheellista poiketa siinä yksinkertaisessa tilanteessa, että tekijä on osallistunut kaiken sen rikoshyödyn hankkimiseen, jota hän sittemmin pesee. Mutta tällaisissa tilanteissa itsepesun rankaisemiselle ei ylipäätään ole kriminaalipoliittista tarvetta, koska rikosoikeudellinen moitittavuus kohdistuu keskeisesti esiri-

kokseen eikä rahanpesuun. Tällöin ei myöskään toteudu se säännösehdotuksen vaatimus, että rahanpesun tulisi olla moitittavin osa rikoskokonaisuudesta.

Sanottu muistion argumentaatio esirikoksen vanhentumisen merkityksestä ei sen sijaan sovellu tilanteeseen, jossa huomattavaan omaisuuteen kohdistuvasta rahanpesusta epäilty on ollut osallisena omaisuuden tuottaneissa esirikoksissa hyvin vähäiseltä osalta. Muistion nojalla jää epäselväksi, miten tällaisiin tilanteisiin olisi esitetyn rajoitussäännöksen nojalla tarkoitus lainkäytössä suhtautua.

Edellytys esirikoksen syyksilukemisesta voisi johtaa mm. epätosiin tunnustuksiin osallisuudesta johonkin vähäiseen esirikokseen, joka ei ole syyksiluettavissa esimerkiksi vanhentumisen vuoksi. Myös ulkomailla tapahtuneissa esirikoksissa vaatimus esirikoksen syyksilukemisesta voisi johtaa Suomessa tehdyn rahanpesun rankaisemattomuuteen. Esimerkiksi toiseen valtioon kohdistunutta verorikosta ei voida syyksilukea Suomessa, joten tällainen rikos ei voisi olla rahanpesun esirikos.

Vaatimus esirikoksen syyksilukemisesta olisi ilmeisen vaikeasti tulkittava myös tuomion oikeusvoimaa koskevia oppeja sovellettaessa. Lainvoimaisen tuomion purkamiseen johtavia tilanteita tulisi välttää, eikä uuden lainsäädännön pitäisi luoda tällaisia tilanteita. Esityksen perustelujen nojalla epävarmaa on, missä tapauksissa purkuun jouduttaisiin esitetyssä sääntelyssä turvautumaan. Perustelujen kohta 23 viittaa siihen, että purkutilanteita saattaisi esiintyä merkittävästi, joskin perustelujen epäselvä muotoilu vaikeuttaa arviointia.

Työryhmä on muistiossaan torjunut vaihtoehdon nykyisen rajoitussäännöksen poistamisesta kokonaan sillä perusteella, että se aiheuttaisi epävarmuutta oikeuskäytännössä vedoten muun muassa poistamisen aikaansaamiin tulkintaongelmiin. Rikoksen yksiköintiä ja lainkonkurrensia tuomioistuimet joutuvat sinänsä säännönmukaisesti arvioimaan rikosasioissa. Säännösehdotus olisi kuitenkin varsin ongelmallinen perusta esirikoksen yksilöimisen ja sen yksiköinnin sekä tuomion oikeusvoimavaikutuksen arvioinnille. Työryhmän muistiossa on itsepesussa nähty ongelmia tilanteissa, jotka eivät poikkea rahanpesun perustunnusmerkistöjen tavanomaisesta soveltamisesta, samalla kun ehdotetaan luotavaksi olennaisesti vakiintuneesta tulkintakäytännöstä poikkeava sääntely. Ei vaikuta uskottavalta, että tällaisen rajoitussäännöksen nojalla voitaisiin saavuttaa johdonmukaista ja ennakoitavaa oikeuskäytäntöä.

Rajoitussäännöksen poistamisesta kokonaankin aiheutuisi todennäköisesti vähäisempiä tulkintaongelmia kuin ehdotetusta uudesta säännöksestä. Sellainen itsepesun rangaistavuuden rajoitus, joka edellyttää menettelyn täyttävän törkeän rahanpesun ja muodostavan esirikokseen nähden moitittavamman osan tekokokonaisuudesta, ei oletettavasti ole soveltamiskäytännön kannalta pulmallinen. Rangaistavuutta voitaisiin vaihtoehtoisesti rajata jollakin muullakin pesemistä koskevalla tekotapatunnusmerkillä, mutta esirikosta koskevaa systematiikkaa ei ole syytä horjuttaa.

Työryhmän muistiossa on käsitelty myös mahdollista tarvetta muuttaa rahanpesuun liittyviä menettämisseuraamuksia koskevaa sääntelyä. Rikoslain 32 luvun 12 §:ssä on eriyinen menettämisseuraamusta rahanpesurikoksissa koskeva säännös, jonka mukaan ra-

---

hanpesun, törkeän rahanpesun tai tuottamuksellisen rahanpesun kohteena ollut omaisuus on tuomittava valtiolle menetetyksi.

Säännös on sanamuotonsa mukaan pakottava ja oikeuskäytännössä on pulmalliseksi osoittautunut sen sovittaminen yhteen asianomistajan vahingonkorvausvaatimusten kanssa. Rahanpesukriminalisointien ja rahanpesun menettämisseuraamusten perusta on kansainvälisissä sopimuksissa, joissa on puolestaan alun perin pidetty silmällä erityisesti huumausainerikoksia. Huumausainerikoksessa ei ole asianomistajaa ja useissa muissa oikeusjärjestelmissä ei asianomistajien vahingonkorvausvaatimuksia muutoinkaan toteuteta rikosprosessin yhteydessä.

Suomessa rahanpesun esirikosten piiriä ei ole rajattu, vaan myös kaikki asianomistajalliset rikokset voivat olla rahanpesun esirikoksia. Meillä kansallisen lainkäytön tarpeet edellyttävät, että rahanpesun kohteeseen kohdistuvan menettämisseuraamuksen ja asianomistajan korvausvaatimuksen välinen suhde on selkeästi säännelty. Asianomistajan oikeuksien turvaaminen ja yhdenmukaisen oikeuskäytännön saavuttaminen edellyttävät, että asiasta säädetään laissa.

Muistiossa on esitetty toivomus siitä, että itsepesussa voitaisiin menettämisseuraamus tuomita esirikoksen johdosta rikoksen tuottamana hyötynä, jolloin asianomistajan vahingonkorvausintressit voitaneen turvata rikoslain 10 luvun nojalla. Riittävänä ei kuitenkaan ole pidettävä sitä, että muistion mukaan "ei ole poissuljettua" etteikö näin voitaisi menetellä myös pakollisen rahanpesukonfiskaation kilpaillessa vahingonkorvauksen kanssa. Asia tulisi ratkaista lainsäädännöllä.

KOUVOLAN HOVIOIKEUS

Kouvolan hovioikeus pitää muistiota hyväksyttävänä ja perusteltuna.

ITÄ-SUOMEN HOVIOIKEUS

Itä-Suomen hovioikeuden mukaan kansainväliset rahanpesua koskevat sopimukset edellyttävät myös Suomelta ns. itsepesun kriminalisointia. Suomen lainsäädäntö ei ole ollut sanotulta osin vaatimusten mukainen, koska on katsottu, että kysymyksessä oleva menettely voidaan ottaa riittävästi huomioon jo esirikosta arvosteltaessa. Kriminalisointia on myös pidetty Suomen rikosoikeudellisten peruseriaatteiden, kuten laillisuusperiaatteiden ja kriminalisointiperiaatteiden kannalta kyseenalaisena.

Muistiossa samoin kuin rahanpesua koskeneessa oikeusministeriön työryhmämietinnössä 2010:27 tuodaan esiin eri vaihtoehtoja ongelman ratkaisemiseksi. Hovioikeudella ei ole huomautettavaa työryhmän ehdotuksesta.

VANTAAN KÄRÄJÄOIKEUS

Vantaan käräjäoikeuden mukaan uusi työryhmä ei ole sinänsä kiistänyt niitä itsepesun kriminalisoinnin ongelmia, jotka edellä mainittu vanha työryhmä on perusteellisesti tuonut esille. Uusi työryhmä onkin lähtenyt rajoittamaan itsepesun kriminalisoinnin vain törkeimpiin tekoihin ja niihinkin vain silloin, kun rahanpesu on rikoskokonaisuuden olennaisin osa eli esirikosta merkittävämpi teko. Työryhmän muistiosta käy ilmi, että kriminalisoinnille on tarvetta yhä enenevässä määrin kansainvälistyvän, suunnitelmallisen ja järjestäytyneen rikollisuuden torjunnassa. Lisäksi kansainväliset sopimukset ja rahanpesunvastaisen työryhmän FATF:n toimet ovat luoneet Suomelle paineita itsepesun kriminalisointiin.

Työryhmän uudistusehdotus ja sen perustelut ovat hyväksyttäviä. Tärkeintä on, kuten muistiossa todetaan, että nimenomaisesti törkeimmät ja vain törkeimmät tapaukset / teot voidaan tarvittaessa saattaa tuomioistuimen käsittelyyn, koska yleisesti tiedetään, että "likainen raha" kulkeutuu sinne, missä lainsäädännössä on kriminalisoinnin osalta aukko.

Työryhmä esittää tavanomaisesta rahanpesurikoksesta ja kätkemisrikoksesta poiketen, että itsepesusta voitaisiin tuomita ainoastaan esirikoksen lisäksi eli edellytetään myös esirikoksesta tuomitsemista. Lainsoveltajan näkökulmasta tämä on ehdottomasti järkevintä ja varmintä. Tällöin tuomioistuimella on tiedossaan rikoskokonaisuus, jota arvioida.

Suurin osa Euroopan maista on kriminalisoinut itsepesun ilman mitään rajauksia tai rajoituksia. Tästä huolimatta tuomioita on annettu hyvin vähän. On oletettavaa, että Suomessa tulee olemaan sama tilanne. Kriminalisoinnilla saattaa tästä huolimatta olla pelotusvaikutus, mikä osaltaan puoltaa törkeimpien tapausten kriminalisointia.

Yksittäisen lainsoveltajan kohdalle itsepesujuttu aktualisoituu todennäköisesti hyvin harvoin. Säännöksen lainvalmistelutyössä tulee siksi kiinnittää erityistä huomiota rajoitussäännöksen lisäyksen määritelmän "olennaisen osan" tarkempaan täsmentämiseen. Muilta osin säännösehdotus on selkeämmin tulkittavissa. On tärkeää, että lakiteksti on lopullisessa muodossaan täsmällinen ja että tulkintaan on saatavissa konkreettista apua hallituksen esityksestä. Muutoin tämä säännöksen tulkinta saattaa johtaa hyvinkin epäyhtenäiseen rangaistuskäytäntöön.

OULUN KÄRÄJÄOIKEUS

Oulun käräjäoikeus kannattaa sitä, että Suomi pyrkii kriminalisoimaan itsepesun myös tilanteissa, joissa henkilön on todettu syyllistyneen sitä edeltävään lievemmin rangaistavaan rikokseen. Niin ikään rajaus törkeään itsepesuun on lainkäyttäjän kannalta selvä valinta. Käräjäoikeus pitää hyvänä myös sitä, että sääntely rakennetaan vakiintuneita rikosoikeudellisia periaatteita noudattaen, koska kyse on kuitenkin vain yksittäisen epäkohdan poistamisesta.

Lainsäädäntöteknisesti lisäyksen tekeminen rikoslain 32 luvun 11 §:n rajoitussäännökseen on tarkoituksenmukaisin ratkaisu. Käräjäoikeus pitää esitettyä sanamuotoa kuitenkin jossain määrin ongelmallisena. Ehdotuksessa on kirjattu, että "...mikäli rahanpesurikos muodostaa tekojen jatkuvuus ja suunnitelmallisuus huomioon ottaen...". Mainitun luvun 7 §:n törkeää rahanpesurikosta koskevassa määrittelyssä rikoksen kvalifiointiperusteina on mainittu joko omaisuuden erityinen arvokkuus tai rikoksen erityinen suunnitelmallisuus. Lainkäyttäjän kannalta vain toisen kvalifiointiperusteen lausuminen rajoituslausekkeessa on ongelmallista. Käräjäoikeus esittääkin kyseisen lisäyksen sanamuodoksi esimerkiksi seuraavan kaltaista (muutos kursivoituna): Henkilö voidaan kuitenkin tuomita esirikoksen lisäksi tämän luvun 7 §:n mukaisesti rikoksesta, mikäli *rahanpesurikos muodostaa rahanpesurikoksesta odotettavissa olevan rangaistuksen johdosta* olennaisen ja moitittavimman osan rikoskokonaisuudesta.

VALTAKUNNANSYÖTTÄJÄNVIRASTO

Valtakunnansyyttäjänviraston mukaan valtakunnansyyttäjä Matti Nissinen on toiminut työryhmän puheenjohtajana, joten Valtakunnansyyttäjänviraston esiin tuomat näkökohdat on työryhmän työn lopputuloksessa otettu monilta osin huomioon. Tästä huolimatta asian jatkovalmistelussa on vielä syytä kiinnittää erityistä huomiota seuraaviin seikkoihin: itsepesun kriminalisoinnin aineelliset perusteet; oikeushyvä, jota itsepesun kriminalisoinnilla suojataan; "Basic concept of legal system" ja "fundamental principles of domestic laws" -käsitteiden sisältö; ehdotetun säännöksen sanamuodon tarkempi "avaaminen" yksityiskohtaisissa perusteluissa.

Rahanpesua koskevan sääntelyn historiallinen tausta löytyy muusta suomalaisesta rikoslainsäädännöstä poiketen amerikkalaisesta ja eteläeurooppalaisesta yhteiskuntatodellisuudesta; huumausainekartellien toiminnan aiheuttamissa haitoista, joilla erityisesti Väli- ja Etelä-Amerikassa on merkittävä vaikutus myös kansantalouksiin ja yhteiskuntarakenteisiin.

Huumekauppa on esimerkiksi Meksikossa kaikkialle yhteiskuntaan soluttautunut teollisuudenhaara, jonka liikevaihto lähenee jo Suomen budjettia. Huumekaupan pyörittämiseen on värvätty kymmeniätuhansia lapsia, satojatuhansia tavallisia meksikolaisia ja suuri määrä poliiseja. Köyhyys ruokkii toimintaa, sillä työttömät ihmiset luisuvat helposti huumekartellien palvelukseen. Huumerikollisuus ulottuu kaikille yhteiskunnan alueille, minkä vuoksi sen kitkeminen ei ole onnistunut.'

Yhdysvaltain rajan yli tapahtuva huumekauppa on kaksisuuntaista huumeiden virratessa Meksikosta Yhdysvaltoihin ja toisaalta huumeista saatujen miljardien dollarien valuutatulojen palatessa Meksikon puolelle. Huumerahan vaikutukset Meksikon kansantaloudelle eivät ole kielteisiä. Ylimääräinen raha lisää kysyntää ja laillistakin taloudellista toimeliaisuutta. Taloudellinen hyvinvointi ja välillisesti myös valtion verotulot lisääntyvät. Huumeiden käytön terveydelliset ja sosiaaliset haitat jäävät paljolti Yhdysvaltain puolelle. Väkivaltaa ja kartellien välisiä sotia esiintyy rajan molemmin puolin.

Rikollisuuden taustalla olevat materiaaliset kysymykset on perinteisesti ymmärretty hyvin kotimaisessa kriminaalipolitiikassa. Tätä taustaa vasten on ollut aikanaan luontevaa nähdä ongelmana myös rahanpesuun liittyvä tilanne, jossa perheen huoltaja joutuu anastamaan ruokkiakseen lapsensa (ns. leipäperustelu). Tätä perin harvinaista soveltamistilannetta varten on katsottu välttämättömäksi sisällyttää lainsäädäntöön rikoslain 32 luvun 11 §:n 2 momentin erityinen rajoitussäännös. Saman rajoitussäännöksen itsepesua koskevan 1 momentin kohdalla mittaluokaltaan huomattavasti suurempia aineellisia kysymyksiä ei ole kuitenkaan tunnistettu. Työryhmän muistion kappaleessa 13 on tältä osin todettu: "FATF:n kannanotoissa tai oikeuskirjallisuudessa ei ole juuri käsitelty sitä, miksi itsepesu pitäisi kriminalisoida. On viitattu verraten täsmentymättömästi rikostorjunnallisiin seikkoihin ja talousjärjestelmän "puhtauteen". Lisäksi on tyydytty puolustelemaan sitä, miksi itsepesusta rankaiseminen olisi mahdollista. Tällöin epäselväksi on jäänyt ne aineelliset perusteet, joiden vuoksi itsepesu tulisi kriminalisoida".

Rahanpesun mahdollisimman laajamittaisella kriminalisoinnilla (sisältäen itsepesun) pyritään nimenomaan pureutumaan niihin aineellisiin syihin, jotka aiheuttavat rikollisuutta. Mikäli huumeraha ei kelpaa vaihdannan välineeksi, ei huumeakauppakaan kannata. Kun merkittävä osa kansakunnasta on osallisina esirikoksiin, ei voida pohtia esirikos-jälkiteko- konstruktion kaltaisia akateemisia kysymyksiä. Selkeintä on turvautua nollatoleranssiin. Huumerahan on oltava käyttökelpotonta kaikissa käsissä. Itsepesun kriminalisoinnissa on kysymys yksinkertaisesti tästä. FATF:n kannanotoissa tai oikeuskirjallisuudessa asiaa ei ilmeisesti ole käsitelty sen vuoksi, että tätä lähtökohtaa on pidetty itsestään selvänä.

Voidaan kysyä, missä määrin rikosoikeuden kehittämistä koskevan kansallisen päätöksenteon tulee perustua yksinomaan kansallisella tasolla vaikuttavaan rikollisuustilanteeseen, ja missä määrin kansallisen tilanteen rinnalla tulisi päätöksentekoon vaikuttavina tekijöinä arvioida rikollisia ilmiöitä laajemmalla maantieteellisellä alueella. Ovathan Suomessa käytettävät huumausaineetkin peräisin eri puolilta maailmaa ja myös osa rikoshyödyistä ohjautuu lähtömaihin asti.

Voidaan pitää jossain määrin kyseenalaisena, voidaanko kotimaiseen konkurrenssioppiin kuuluva esirikos-jälkiteko-konstrukto korottaa "kansallisen oikeuden peruseriaatteen" asemaan. Pikemminkin tällaisina periaatteina voitaisiin pitää syyttömyysolettaman, kuolemanrangaistuksen kiellon tai vapaan todisteiden harkinnan periaatteen kaltaisia huomattavasti pysyvämpiä ja vahvempia oikeudellisia ilmiöitä, jotka eivät kuitenkaan ole luonteeltaan universaaleja.

Selvänä voitaneen pitää, etteivät työryhmän muistion kappaleessa 9 mainitut "rikoslain kokonaisuudistuksessa vakiintuneesti noudatetut linjaukset", mitä ikinä ne ovatkin, sellaisenaan kategorisesti kuulu kansallisen oikeuden peruseriaatteisiin. Tältä osin kysymys lienee tarpeettomasta pyrkimyksestä kanonisoida rikoslakiprojektin työtä.

Kotimainen konkurrenssioppi koostuu pääasiassa oikeuskäytännössä ja rikosoikeustieteessä muotoilluista teknisistä kriteereistä, joihin myös lainsäätäjät ajoittain puuttuu ilman, että asiaa yleensä pidetään periaatteellisesti erityisen ongelmallisena - muutoin kuin itsepesun kohdalla. Kun kansallisen konkurrenssiopin peruseriaatteen yksin teon tehtyihin ja jatkettuihin rikoksiin lainsäätäjän toimin 1.4.1992 poistettiin ja professori

Pekka Koskisen väitöskirjakin ("Yksitekoisesta rikosten yhtymisestä, erityisesti silmällä pitäen ideaali- ja reaalikonkurrenssin erottelua") samassa yhteydessä menetti pääasiallisen mielenkiintonsa, ei kukaan väittänyt, että lainsäätäjät olisi puuttunut kansallisen oikeuden peruseriaatteisiin.

"Kansallisen oikeuden peruseriaate" lienee rikosoikeudellisessa asiayhteydessä pohjimmiltaan samanlainen käsite kuin "ordre public" yksityisoikeudessa. Ordre public on pohjoismaissa oikeuskirjallisuudessa ja -käytännössä vakiintunut käsittämään vain sangen kapeasti tulkittun oikeusjärjestyksen perustan. Periaatteeseen on tukeuduttu käytännössä hyvin harvoin. Ordre public'n sisältö voi toki eri oikeudenaloilla olla erilainen. Myös EU:n jäsenvaltioiden käsitykset ordre public'ista poikkeavat jossain määrin toisistaan.

Mikäli esirikos-jälkiteko-konstruktio halutaan nähdä kansallisen oikeuden peruseriaatteena, tulisi johdonmukaisuuden nimissä kunnioittaa myös sitä, että perinteisesti arvioituna konstruktion tulee lisäriterinä liittää oikeushyvien erillisyyttä koskeva pohdinta. Tältä osin esimerkiksi Mikael Livson¹ on todennut saksalaisten oikeustapausten perusteella seuraavaa:

"Jälkiteon rangaistavuus saattaa perustua myös siihen, että jälkiteko loukkaa eri oikeushyvä kuin pääteko. Ajatelkaamme tässä suhteessa kahta seuraavaa tapausta:

Stty oli varastanut apteekista eri kerroilla spriitä, minkä hän sitten oli myynyt eri henkilöille ylihintaan. Ylihinnan saaminen oli mahdollista sodan aiheuttamissa poikkeuksellisissa taloudellisissa olosuhteissa. Lisäksi stty jälkiteollaan syyllistyi väkijuomista annetun lain rikkomiseen. Stty tuomittiin tämän vuoksi yksin teoin tehdyistä jatketuista hintakiskonnasta ja väkijuomista annetun lain rikkomisesta, mikä jatkettu rikosryhmä tuomittiin samalla jatketu varkauden kanssa reaalikonkurrenssissa tapahtuneeksi. Varkausrikoksen käsittämä esiteko ja säännöstely- ja väkijuomarikoksen käsittämä jälkiteko muodostivat siis keskenään selostetussa tapauksessa rikoskonkurrenssin, koska ne kohdistuivat eri oikeushyviin, esiteolla loukattiin lisäksi yksityistä etua ja jälkiteolla julkista etua. "

Mikäli esirikos-jälkiteko-konstruktio on niin arvokas kansallisen oikeuden peruseriaate kuin työryhmä on katsonut, periaatetta tulisi varmaankin soveltaa Livsonin esittämällä tavalla, jolloin itsepesun rangaistavuuteen ei pitäisi liittyä sen enempää ongelmia kuin Livsonin esimerkissä yksin teoin tehdyn jatketu hintakiskonnan ja väkijuomista annetun lain rikkomisen kohdalla suhteessa varkauteen. Kummassakaan tapauksessa esirikos ja jälkiteko eivät kohdistu samaan oikeushyvään.

YK:n Wienin huumausaineyleissopimuksen (1988/1990, SopS 44/1994) johdannossa yleissopimuksen sopimuspuolet ovat tunnustaneet, että laitton huumausainekauppa on kansainvälistä rikollisuutta, jonka estäminen vaatii välitöntä huomiota ja ehdottoman

---

¹ Livson, Mikael: Näennäinen rikoskonkurrenssi, Helsinki 1954 s. 109.

etusijan. Sopijapuolet ovat johdannon sanamuodon mukaan päättäneet viedä laittomaan huumausainekauppaan sekaantuneilta henkilöiltä heidän rikollisesta toiminnastaan saamansa hyödyn ja siten poistaa sellaisen toiminnan pääasiallisen ylläkkeen ja näin poistaa huumausaineiden ja psykotrooppisten aineiden väärinkäyttöongelman perimmäiset syyt, mukaan lukien näiden aineiden laittomasta kaupasta saatavan suunnattoman tuoton.

Nollatoleranssin idea liittyy siihen, mitä huumausaineyleissopimuksen johdannossa on sanottu. Pyrkimyksenä on tehdä huumerahasta käyttökelvotonta siten, että jo sen tahallinen hallussapito olisi rangaistavaa riippumatta siitä, kenestä on kysymys. Vain näin voidaan pureutua kansainvälisen rikollisuuden perimmäisiin syihin. Yhdenvertaisuuden kannalta olisi kestävämpää, jos huumevaron saisi vapaasti pestä (itsepesu) toimintansa tuottoa, mutta hänen rehellinen palvelijansa, jolle maksetaan vaatimaton palkka samasta rikoskassasta, syyllistyisi rahanpesuun. Tällainen esimerkki vastaisi kenties leipäperustelua paremmin nykyaikaista rikollisuuden kuvaa, mikäli halutaan painottaa perinteistä sosiaalista näkökulmaa rikollisten ilmiöiden hahmottamisessa.

Oikeushyvä, jota itsepesun kriminalisoinnilla suojataan, on helppo hahmottaa Meksikon yhteiskuntatodellisuuden tarkastelun pohjalta. Kysymys on rikollisuuden ja rikollisen rahan myrkyttämästä yhteiskunnasta, jonka kurssia pyritään muuttamaan pureutumalla rikollisuuden perimmäisiin materiaalsiihin syihin muun muassa itsepesun kriminalisoinnilla. Suojattavat oikeushyvät ovat turvallinen oikeusvaltio ja rehellinen markkinatalous.

Kansainväliset sopimukset, joihin rahanpesusäännökset perustuvat, ja FATF:n toiminta edustavat yhteistä kansainvälistä pyrkimystä välttää Meksikon tilanteen kaltaisten ilmiöiden laajentuminen ja vahvistuminen. Suomi on sitoutunut yhteisiin tavoitteisiin. Kysymys on olennaisesti tärkeämmistä periaatteista kuin kotimaisen rikosoikeustieteen konkurrenssioppi.

Ehdotetun säännöksen sanamuodon hankalin osa liittyy sen arvioimiseen, mikä muodostaa tekojen jatkuvuus ja suunnitelmallisuus huomioon ottaen olennaisen ja moitittavimman osan rikoskokonaisuudesta. Jatkuvuutta koskeva edellytys näyttäisi lisäksi sulkevan yksittäisen massiivisen rahanpesutoimen pois säännöksen soveltamisalasta.

Jatkovalmistelussa tulisi kiinnittää huomiota säännöksen yksityiskohtaisiin perusteluihin. Lainsäätäjän tarkoitus avautuisi helpoiten käytännön esimerkkien kautta.

KESKUSRIKOSPOLIISI

Keskusrikospoliisin mukaan OECD:n yhteydessä toimiva Financial Action Task Force Money Laundering (FATF) on huomauttanut Suomea siitä, että esirikoksen tekijää tai siihen osallista ei rangaista erikseen rahanpesusta. Tämän ns. itsepesun on Suomessa katsottu olevan rankaisematon jälkitekko, jonka kriminalisointi mahdollistaisi kaksinker-
taisen rangaistuksen samasta teosta.

Keskusrikospoliisi pitää työryhmän muistiotia kokonaisuudessaan hyvänä, mutta haluaa tuoda seuraavia seikkoja työryhmän harkittavaksi.

Kuten muistiossa todetaan, ehdotettu säännös tulisi edellyttämään myös esirikoksen syyksiluettavuuden, jolloin vähäinen avunanto ei aiheuttaisi vastuuvapautta törkeästä rahanpesusta. Lisäksi asiaa tulisi tarkastella kokonaisuutena ja punnita, muodostaako rahanpesu rikoskokonaisuuden olennaisen ja moitittavimman osan.

Olennaisuus. Olennaisuutta ei ole mahdollista määritellä matemaattisesti esimerkiksi siten, että mikäli rahapesun osuus kokonaisuudesta ylittää 50 %, se muodostaa olennaisen osan. Toimena tai toimien kokonaisuutena rahanpesun osuus voi olla vähäisempi tai suurempi, kuin esirikoksen toteuttamiseksi tehdyt toimet. Olennaisuus kytkeytyykin rikoksella saatuun hyötyyn. Mikäli esirikoksen tuottama hyöty ei ole määrältään tai arvoltaan suuri, rahan pesuteon tai tekojen ryppään osuus ei liene olennainen tarkasteltaessa kokonaisuutta, vaikka rahanpesuun tähtäävät toimet olisivatkin suunnitelmallisia ja monimutkaisesti toteutettuja. Muistiossa ehdotettu rajoituspykälän uusi muotoilu sulkee pois perusmuotoisen rahanpesurikoksen. Toisaalta suurikin rikoshyöty voidaan kätkeä varsin yksinkertaisilla ja helposti toteutettavilla toimilla. Selkeintä siis olisi sitoa olennaisuus rikoksen tuottamaan hyötyyn eikä niinkään rikoksen toteuttamiseksi tehtyihin toimiin.

Moitittavin osa. Selkeimmin rikoksen moitittavuutta kuvastaa siitä säädetty rangaistusasteikko. Ehdotetussa muodossa törkeä rahanpesu muodostaisi käytännössä usein moitittavimman osan kokonaisuudesta, sillä sen maksimirangaistus on kuusi vuotta vankeutta, kun taas useiden, erityisesti talousrikosten, alkurikosten törkeiden tekemien maksimirangaistus on neljä vuotta vankeutta. Rikoshyötyyn moitittavuutta ei voi kytkeä samalla tavoin kuin olennaisuuden osalta, sillä ehdotettu säännös sulkee pois rahanpesun perusmuotoisen teon. Myöskään rikoksen tekemiseen liittyvien toimien määrä ei suoraan kuvasta moitittavuutta, mutta huomioon otettavaksi tulevat suunnitelmallisuus, jatkuvuus ja mahdollisesti muutkin seikat kuten järjestäytyneisyys jne. Mikäli moitittavuutta tarkastellaan vain suhteessa rangaistusasteikkoon, törkeä rahanpesu ei ole niin moitittava kuin törkeä huumausainerikos, jolla nimenomaan kuitenkin tavoitellaan suurta taloudellista hyötyä ja rahanpesun tarkoituksena on pitää tämä hyöty poissa viranomaisten ulottuvilta. Tässä voisi harkita ehdotetun säädöksen tekstiä muutettavaksi siten, että sana moitittavin muutetaan sanaksi moitittavan.

Vanhentuminen. Muistion kohdassa 19 todetaan, ettei itsepesukriminalisoinnilla tule kiertää vanhentumissäännöksiä, vaan esirikoksen vanhentuminen estäisi rankaisemisen itsepesuna tehdystä törkeästä rahanpesusta. Törkeä rahanpesu on kyseessä silloin, kun rikoksen kautta saatu omaisuus on erittäin arvokas tai rikos tehdään erityisen suunnitelmallisesti. Lisäksi edellytetään, että teko on myös kokonaisuudessaan arvioituna törkeä. Suunnitelmallisuutta kuvaa hyvin ns. phishing-juttuihin liittyvä, ”muulien” avulla toteutettu rahanpesu. Haittaohjelmilla kalastellaan yksityisten ja yritysten tilienkäyttöoikeuksiin liittyviä tietoja useissa eri maissa tai aiheutetaan varojen siirtoja rikollisten hallussa oleville tileille. Rahat siirretään eri maista värvättyjen muulien tileille ja muulit puolestaan siirtävät palkkiota vastaan varat edelleen rikollisten ohjeiden mukaisille tileille. Toiminta on hyvin suunnitelmallista sekä järjestäytyneitä ja sillä kerätään suuria summia rahaa. Hajautuessaan useisiin eri maihin, rikokset saattavat kuitenkin olla sellaisia,

joita vanhenevat varsin lyhyessä ajassa. Voi käydä jopa niin, että jos asia tutkitaan ja siitä annetaan tuomio yhdessä valtiossa, ne bis in idem -säännön mukaan asia jää muualla selvittämättä. On siis mahdollista, että suunnitelmallinen, erittäin tuottoisa ja järjestäytynyt rahanpesu voisi jäädä rankaisematta päätekijän tai tekijöiden osalta, jos itsepesusta ei voitaisi rangaista esirikoksen vanhennuttua.

Olisi harkittava, voitaisiinko syyksiluettavuuden edellytys korvata esimerkiksi siten, että alkurikoksen osalta riittäisi itsepesijän kohdalta syyttämiskynnyksen ylittävä näyttö, vaikka esirikos olisikin jo vanhentunut.

Keskusrikospoliisi on edellä ehdottanut työryhmän muistioon useita muutosehdotuksia. Vaikka kyseiset ehdotukset otettaisiin huomioon, Keskusrikospoliisi katsoo, että ehdotus on muutettunakin edelleen monilta osin liian tulkinnanvarainen eikä siten täytä vaatimusta, jonka mukaisesti lain tulee olla selvä ja tarkkarajainen ja seuraamuksen ennustettavissa oleva. Tästä syystä Keskusrikospoliisi esittää, että rikoslain 32 luvun 11 §:n 1 momentti kumotaan ja itsepesu säädetään siten kaikissa tilanteissa rangaistavaksi.

Konfiskaatio. Ehdotuksen mukaan menettämisseuraamus tulisi tuomita esirikoksen johdosta, eli rikoshyötynä. Esitys on kannatettava, sillä rahanpesurikoksessa ei ole vahinkoa kärsinyttä asianomistajaa ja voimassa olevan RL 32:12:n mukaan rahanpesun kohteena ollut omaisuus on tuomittava valtiolle. Rahanpesun taustalla on kuitenkin esirikos, joista useissa on omaisuutta menettänyt asianomistaja. On tärkeää, että asianomistajan asema voidaan turvata ja hänen tilanteensa palauttaa ennalleen. Esimerkkinä on tilanne, jossa ns. phishingin avulla on eri maissa tyhjennetty asianomistajien tilejä ja rahat on siirretty esimerkiksi suomalaisen pankin kautta ns. muulien tileille edelleen välitettäviksi. Muulina toimiva henkilö syyllistyy rahanpesuun ja mikäli varat ehditään jäädyttää ja asettaa turvaamistoimen alle, ne tulisi tuomita valtiolle. Ulkomaiselle asianomistajalle jää mahdollisuus nostaa kanne Suomen valtiota vastaan rahojen palauttamiseksi. Tällainen prosessi on vaikea ja raskas eikä se vastaa ajatusta siitä, että vahinkoa kärsineen rikoksen uhrin tulisi saada korvaus rikoksella hänelle aiheutetusta vahingosta.

SUOMEN ASIANAJAJALIITTO

Suomen asianajajaliitto ymmärtää ne keskeiset oikeusturvanäkökohdat, joiden käsillä ollessa oikeusministeriön ns. itsepesun kriminalisointia pohtinut työryhmä on päätenyt esittämään ns. itsepesun kriminalisointia työryhmän muistiossa esitetyllä tavalla.

Oikeusministeriön työryhmämietinnössä 2010:27 todettujen näkökohtien sekä oikeuskäytännössä ns. itsepesun kriminalisointiin liittyvien olennaisten epävarmuustekijöiden johdosta Asianajajaliitto suhtautuu varauksellisesti työryhmän esittämään itsepesun kriminalisointiin työryhmän ehdottamalla tavalla.

Kuten työryhmän muistiossa on havaittu ja kuten aiemmin oikeusministeriön työryhmämietinnössä 2010:27 on todettu, ns. itsepesun kriminalisointi ei ole ongelmatonta. Asianajajaliitto, jonka asianajajakunta on päivittäin oikeuskäytännössä tekemisissä rahanpesun ja siihen liittyvän ongelmakentän kanssa, ottaa esille tässä lausunnossaan

kolme keskeisintä ongelmakohtaa ns. itsepesun kriminalisointia pohtineen työryhmän säädösehdotuksen soveltamisesta oikeuskäytännössä:

1. Ns. itsepesun soveltamisala käytännössä
2. Ns. itsepesun kriminalisoinnin vaikutus rangaistuksen mittaamiseen
3. Vanhentumissäännöksen puuttuminen

Asianajajaliitto haluaa kiinnittää erityisestä huomiota oikeusturvanäkökohtiin, kun rahanpesusäännöksen avoimuus yhdistyy työryhmän esittämään ns. itsepesun kriminalisointiin muissa tilanteissa kuin työryhmän esille ottamissa organisoituneen kansainvälisen huumausainekaupan nykyisissä ongelmatilanteissa.

Asianajajaliitto kantaa huolta työryhmän esittämän kriminalisoinnin myötä yleisestä rangaistustason noususta ainakin talousrikosjutuissa. Yleisellä rangaistustason nousulla on valtiontaloudellisia kustannusvaikutuksia, joita työryhmän muistiossa ei ole huomioitu.

Asianajajaliitto korostaa, että lainsäädännön selkeys ja oikeusvarmuus edellyttävät työryhmän muistiosta ilmenevän vanhentumissäännöksen kirjaamista lakiin, koska työryhmän esittämä kriminalisointi on laadittu lainsäädäntöteknisesti uudella tavalla.

Lisäksi työryhmän ehdottama lainsäädäntöteknisesti uudella tavalla kirjoitettu kriminalisointimalli saattaa olla ristiriidassa ne bis in idem -kiellon kanssa, mitä tässä lausunnossa ei kuitenkaan ole mahdollista tarkemmin pohtia.

Kuten työryhmä on todennut, ns. itsepesun on Suomessa perinteisesti ja vakiintuneesti katsottu sisältyvän esirikoksesta tuomittuun rangaistukseen. Kun on varastanut rahaa, tuomitaan varkaudesta, mutta ei sen lisäksi siitä, että on käyttänyt varastamansa rahat. Kuten työryhmä on havainnut, tämä on johtanut organisoituneessa huumausainekaupassa kestävämpään oikeustilaan, kun vähäinen avunanto esirikokseen on suojannut rangaistukselta sen jälkeisestä mittavastakin rahanpesusta. Työryhmän havaitsema ongelma on konkreettinen ja todellinen, mutta sen ratkaisu on johtamassa muissa rikostyypeissä tilanteisiin, joita työryhmän muistiossa ei ole täysin tunnistettu.

Asianajajaliitto haluaa tähdentää, että rahanpesu on keskeinen rikos nykyisin myös talousrikosjutuissa. Työryhmän mietintö lähtee Valtakunnansyyttäjänviraston 28.5.2010 oikeusministeriölle antamasta lausunnosta, jonka mukaan rahanpesusäännösten yleisintä soveltamisalaa olisi järjestäytynyt kansainvälinen huumausainekauppa. Se ei vastaa enää oikeuskäytännön nykytilaa. Rahanpesu rikosnimikkeenä on yleistynyt esitutkinnaasta vuodesta 2008 lähtien ja rahanpesua koskevien syytteiden määrä on voimakkaassa kasvussa. Oikeuskäytännössä rahanpesusta on tulossa ns. päätalousrikos. Tämä ei johdu kansainvälisen huumausainekaupan laajenemisesta Suomessa eikä myöskään rahanpesun yleistymisestä, tavanomaistumisesta, vaan siitä, että erityisesti ns. talousrikosjutuissa aiemmin avunannoksi esirikokseen (esim. velallisen epärehellisyyteen) katsotut teot tutkitaan ja syytetään nykyisin yhä yleisemmin rahanpesuna. Tämä taas johtunee ainakin osittain siitä, että talousrikostutkinnaassa kansainvälistä oikeusapua on ilmeisesti saatavissa helpommin törkeän rahanpesun nimikkeellä kuin esimerkiksi avunantoon törkeään veropetokseen, ja siitä, että rahanpesusäännöksen avoimuuden vuoksi rahanpesun

tunnusmerkistön täytyminen on syyttäjapuolen helpommin näytettävissä kuin avunannon täytyminen esirikokseen. On usein sattumanvaraista onko rikoksesta epäilty valikoitunut prosessin kestäessä syytteeseen avunannosta esirikokseen vai rahanpesusta. Useasti syytteeseen on kirjoitettu molemmat rikokset, vaihtoehtoisina.

Ainakin törkeä velallisen epärehellisyys, törkeä velallisen petos ja törkeä veropetos (esim. harmaan talouden kuittikauppa) tarkoittavat vakiintuneesti, että tekijälle itselleen on kertynyt rikoksesta varoja. Varojen määrä törkeissä esirikosten rikosnimikkeissä tarkoittaa käytännössä, että myös törkeän rahanpesun raja ylittyy. Törkeysarvostelun ylittävä rahamäärä on oikeuskäytännössä rahanarvon alentumisen myötä eurokaudella veroraten alhainen.

Työryhmän ehdotuksen mukaan tällaisissa tapauksissa ratkaisu siitä, mistä tekijä tuomitaan ja mistä hänelle mitataan rangaistus, perustuisi harkintaan siitä ”muodostaako rahanpesurikos tekojen jatkuvuus ja suunnitelmallisuus huomioon ottaen olennaisen ja moitittavimman osan rikoskokonaisuudessa”. Ajatellaan konkreettista esimerkkiä: A on törkeän velallisen epärehellisyyden täyttävällä tavalla vuonna 2008 siirtänyt itselleen X Oy:n 500.000 euron arvoisen omaisuuden eri transaktioilla pois X Oy:n velkojien ulottuvilta, pääosin ulkomaille. Sen jälkeen A on vuosina 2008–2010 nauttinut varoista ylläpitämällä aiempaa korkeaa elintasoaan ja sijoittamalla varoja turvatakseen varojen tuoton elämiseensä myös jatkossa. Tällä hetkellä A tuomittaisiin törkeästä velallisen epärehellisyydestä, jonka maksimirangaistus on 4 vuotta vankeutta. Syyksiluettaisiinko A:lle tulevaisuudessa työryhmän ehdottaman säännöksen perusteella sekä törkeä velallisen epärehellisyys että törkeä rahanpesu mitaten rangaistus törkeän rahanpesun asteikolla, jossa maksimirangaistus on kuusi vuotta vankeutta? Tulkittaisiinko oikeuskäytännössä, että kysymys on työryhmän muistion tarkoittamasta tapauksesta, johon työryhmän tarkoittama poikkeussäännös soveltuisi? Entä B, joka olisi avunantanut A:ta rahansiirroissa ulkomaille ja sittemmin myös niiden sijoittamisissa tuottavasti? Rangaistusmaksimi avunannosta on kolme neljänestä törkeän velallisen epärehellisyyden neljä vuoden rangaistusmaksimista ja törkeästä rahanpesusta kuusi vuotta.

Asianajajaliitto näkee työryhmän ehdottaman säännöksen johtavan oikeuskäytännössä talousrikosjutuissa sen soveltamiseen yleisemmin kuin työryhmän muistiossa on tarkoitettu ja käsillä on vaara myös siitä, että sen soveltamisesta muodostuisi jopa pääsääntö, vaikka sitä ei ole tarkoitettu. Työryhmän muistiossa on todettu, että kaikissa EU-maissa rahanpesusta ja erityisesti itsepesusta annetaan erittäin vähän tuomioita. Työryhmän muistiossa on myös selvitetty, että Suomessa pääsääntönä olisi jatkossakin oltava esirikoksesta rankaiseminen ja itsepesuvastuu koskisi vain vakavimpia rikoskokonaisuuksia. Kun säännöksiä sovelletaan oikeuskäytännössä, on tiedostettava se tosiasia, että uusi kriminalisointi, etenkin kun se on laadittu lainsäädäntöteknisesti uudella tavalla, saattaa johtaa sen ennakoimattomaan soveltamiseen oikeuskäytännössä.

Tätä vaaraa on tosin mahdollista vähentää ainakin syyttäjien koulutuksella siten, että syyttäjät syytteissään vaativat työryhmän esittämän säännöksen soveltamista vain sellaisissa hyvin selkeissä tapauksissa, joihin työryhmä on katsonut sen tarkoitetun.

Rangaistustason nouseminen ei ole ongelma niissä keskeisissä tapauksissa, joihin työryhmä on tarkoittanut säännöstä sovellettavan, kun nimenomainen tarkoitus on korjata tilanne, jossa organisoituneessa kansainvälisessä huumausainekaupassa vähäinen osallisuus esirikokseen ja siitä seuraava vähäinen rangaistus johtaa nykyisin huomattavaankin rahanpesuun osallistumisen rankaisemattomuuteen.

Sen sijaan edellä todettu työryhmän esittämää kriminalisointia koskeva ongelma sen soveltamisalasta kulminoituu juuri rangaistuksen mittaamisessa. Työryhmä toteaa, että rangaistusten voidaan olettaa kovenevan, muttei kauttaaltaan, koska ehdotettu itsepesu-säännös olisi poikkeus. Työryhmä on esittänyt, että mittaamisharkinnassa olisi erityisesti kiinnitettävä huomiota rikoskokonaisuuden moitittavuuteen tavalla, jossa huomioitaisiin kohtuusnäkökohdat, koska lainmuutoksella on tarkoitus vain poistaa epäkohta, joka aiheutuu siitä, että törkeän rahanpesun rangaistusmaksimi on korkeampi kuin osassa rahanpesun esirikoksista. Samoin työryhmä on kiinnittänyt huomiota siihen, että tuomitsemisen järjestys ei saa vaikuttaa lopputulokseen, mikä sekin otettaisiin huomioon mittaamisharkinnassa. Keskeiseksi siis muodostuu oikeuskäytännössä tapahtuva mittamisharkinta, jota työryhmä ei kuitenkaan esitä säänneltävän siten, että se tulisi mittamisharkinnan osaksi.

Asianajajaliitto kantaakin erityistä huolta rangaistustason yleisestä noususta.

Tuomittaessa rikoksesta epäilty avuannosta esirikokseen (esim. törkeä velallisen petos) on rangaistusasteikko merkittävästi lievempi kuin työryhmän esittämällä tavalla syyksilukemalla rikoksesta epäillylle sekä avunanto esirikokseen että törkeä rahanpesu ja mittaamalla rangaistus törkeän rahanpesun asteikolla. Vaikka teosta ja rikoksesta ilmenevän syyllisyyden määrän tulisi olla keskeinen rangaistuksen mittaamisessa vaikuttava tekijä ja vaikka esirikoksen rangaistusasteikkoon on jo sisällytetty esirikoksella hankittuun omaisuuteen ryhtymisen moitittavuus osin tai kokonaan, on todennäköistä, että työryhmän esittämän säännöksen soveltaminen tulee johtamaan rangaistustason nousuun kaikissa niissä rikostyypeissä, joissa sitä tullaan soveltamaan. Mikäli esim. talousrikosjutuissa aiemmin ehdollisena tuomitut vankeusrangaistukset tuomitaankin ehdottomina, tai jos rikoksesta tuomittaville määrätään aiempaa pidempiä ehdottomia vankeusrangaistuksia, sillä tulee olemaan valtiontaloudellisia kustannusvaikutuksia. Tätä seikkaa ei ole otettu esille työryhmän muistiossa.

Lisäksi rangaistustason nostamiselle ei yleisesti ole katsottu olevan tarvetta. Työryhmän muistiossa on myös todettu, että kaikissa EU-maissa rahanpesusta ja erityisesti itsepesusta annetaan erittäin vähän tuomioita. Tästä poiketen edellä esitetysti työryhmän esittämän kriminalisoinnin soveltamisala tulisi Suomessa olemaan laaja ja sitä sovellettaisiin yleisesti myös oikeuskäytännössä.

Työryhmän muistiossa on todettu, että esityksellä ei ole tarkoitus muuttaa eri rikosten vanhentumista koskevaa sääntelyä, eikä siihen ole tarvetta. Työryhmän muistiossa on selkeästi ilmaistuna, että esirikos vanhenee rikoslain 8 luvussa säädetyn mukaisesti, ja kun tuomitseminen itsepesuna tehdystä törkeästä rahanpesusta edellyttää esirikoksen syyksilukemista, esirikoksen vanheneminen estää rankaisemisen itsepesuna tehdystä törkeästä rahanpesusta. Muistiossa on myös selkeästi todettu, että itsepesukriminalisoinnilla ei ole tarkoitus eikä sillä voi ”kiertää” vanhentumissäännöksiä.

Asianajajaliitto korostaa, että lainsäädännön selkeys ja oikeusvarmuus edellyttävät työryhmän selkeästi esille tuoman vanhentumisnäkökohdan kirjaamista lakiin, koska työryhmän esittämä kriminalisointi on laadittu lainsäädäntöteknisesti täysin uudella tavalla. Muussa tapauksessa on vaarana oikeuskäytännön epäyhtenäisyys ja tulkintojen kirjo, jolloin oikeustila selkiytyy vasta siitä vuosien päästä saatujen ensimmäisten Korkeimman oikeuden ratkaisujen myötä.

Vanhentuminen on helposti ja yksinkertaisesti kirjattavissa lakiin ehdotettuun uuteen säännökseen sisällytettynä esimerkiksi jatkamalla säännöstä sanoilla ”ja mikäli esirikoksen syyteoikeus ei ole vanhentunut”. Yksi vaihtoehto on kirjata siitä uusi virke työryhmän esittämän rikoslain 32 luvun 11 §:n 1 momentin loppuun, esimerkiksi: ”Henkilöä ei kuitenkaan voida tuomita esirikoksen lisäksi tämän luvun 7 §:n mukaisesta rikoksesta, mikäli esirikoksen syyteoikeus on vanhentunut.”

Työryhmä on muun ohessa todennut, että pysyttäydyttäessä työryhmän hahmottelemassa pykälämuotoilussa, voi syntyä vaikeasti ennakoitavia tilanteita. Samoin työryhmä on muun ohessa havainnut, että säännös saattaa olla jossain määrin hankala sekä rikosoikeudellisesta että prosessikäytäntöjen näkökulmasta.

Asianajajaliitto suhtautuu varauksellisesti sellaiseen ehdotettuun sääntelyyn, jossa jo ennakoita tiedostetaan sen aiheuttavan oikeuskäytännössä epävarmuutta. Oikeusturvänäkökohdat edellyttävät lainsäädännöltä selkeyttä ja oikeusvarmuutta lainsäädännön oikeasta soveltamisesta.

PROFESSORI JUSSI TAPANI

Professori Jussi Tapanin mukaan itsepesutyöryhmän muistiossa korostetaan sitä, että ”lainsäädännön valmistelutyötä ohjaa käsitys siitä, millaista toimintaa ollaan sääntelemässä. Rahanpesun ’legaalimääritelmä’ voi kuitenkin poiketa rahanpesusta ’tosiasiallisena toimintana’” (kohta 5., s. 2). Tämän jälkeen muistioon sisältyy laaja ja mielenkiintoinen kuvaus järjestäytyneestä kansainvälisestä huumausainekaupasta sekä kyseiseen toimintaan liittyvästä työnjaosta ja rakenteesta. Kuvaus on lainattu Valtakunnansyyttäjänviraston 28.5.2010 oikeusministeriölle antamasta lausunnosta (ks. OMMML 68/2010 Rahanpesukriminalisointien muutostarpeet. Lausuntotiivistelmä s. 26–27). Itsepesutyöryhmä päättyy analyysissään siihen, että rahanpesua ilmenee normaalin rikollisen toiminnan yhteydessä, mutta kansainvälistyvä rikollisuus ja erityisesti huumausainerikollisuus aiheuttaa tarpeen hahmottaa uudella tavalla sääntelyn lähtökohtia (kohta 6., s. 3).

Muistio jättää kuitenkin jossain määrin tulkinnanvaraiseksi sen, mitä sääntelyn lähtökohtien uudella tavalla hahmottamisella tarkoitetaan. Onko kyse ainoastaan siitä, että rikosoikeuden keskeisiä käsitteitä ja periaatteita voidaan – ja niitä pitääkin – tietyissä tilanteissa käsitteellistää uudella tavalla? Vai tarkoitetaanko lausumalla myös sitä, että sääntelyn lähtökohtien uudella tavalla hahmottaminen vaikuttaa siihen, millaista empiiristä näyttöä ongelmien laajuudesta ja sisällöstä on oltava lainvalmistelun tueksi? Näyttäisi siltä, että muistiosta löytyy vahvaa tukea erityisesti ensin mainitulle vaihtoehdolle. Muistiossa nimittäin todetaan, että ”rikosoikeudellinen sääntely on ennen kaikkea teko-

rikosoikeutta, ei tekijärikosoikeutta. Rahanpesussakaan ei voida siten poiketa siitä, että rikos on lähtökohtaisesti tarkoin yksilöitävä, eikä säännösten muotoilu eikä rikoksista syyksilukeminen voi perustua epämääräiseen osallisuuteen tietyssä mahdollisesti rikollisessa alakulttuurissa” (kohta 6., s. 4).

Miksi Tapani sitten nostaa esille jälkimmäisen tulkintavaihtoehdon eli empiirisen tiedon laadun ja laajuuden merkityksen lainvalmistelussa? Itsepesutyöryhmän muistiossa käsitellään useissa kohdin rahanpesukriminalisointien muutostarvetta pohtineen työryhmän mietintöä (2010:27) ja siinä esitetyjä johtopäätöksiä. Muistion mukaan itsepesutyöryhmän työn edetessä on esitetty näkemyksiä, että aikaisemman työryhmän työssä on liikkuttu abstraktilla tasolla ja tietyissä kohdissa asian tarkastelu olisi voinut olla yksityiskohtaisempaa. Samanlaisia arvioita työryhmän mietinnöstä sisältyi myös muutamiin oikeusministeriölle annettuihin lausuntoihin (OMML 68/2010). Tapani tulkitsee asian niin, että aikaisemman työryhmän mietinnössä ei olisi riittävällä konkreettisuudella ja yksityiskohtaisuudella arvioitu itsepesun kriminalisoinnin puolesta puhuvia seikkoja. Tähän viittäisi muistiossa oleva lausuma siitä, että aikaisempi työryhmä ei kyennyt löytämään riittävän painavia perusteita sille, miksi itsepesu pitäisi kriminalisoida (kohta 13., s. 7).

Itsepesutyöryhmä näyttäisi konkretisoivan tätä arviointia nostamalla esille kaksi perustetta – tai ongelmaa –, joiden katsotaan muiden argumenttien ohella nimenomaisesti puoltavan itsepesun rangaistavuutta: 1) vähäininkin osallisuus esirikokseen johtaa vastuuvapauteen rahanpesusta ja 2) törkeästä rahanpesusta on säädetty korkeampi kuuden vuoden vankeusrangaistus kuin osasta rahanpesun esirikoksina olevista rikoksista (kohta 14, s. 7). On täysin kiistatonta, että nykyisin voimassa olevista RL 32 luvun 7 §:n ja 11 §:n 1 momentin sanamuodoista johtuvat edellä kuvatut ongelmat. Muistiossakin myönnetään, että nämä ongelmat on tunnistettu jo aikaisemman työryhmän työskentelyssä. Tapanin käsityksen mukaan kyse on yhtäältä siitä, mikä on näiden ongelmien laajuus rikoslainkäytössä sekä toisaalta, miten ongelmat arvioidaan kriminaalipoliittisesti ja miten niihin pitäisi reagoida.

Huomioni kiinnittyy ennen kaikkea muistiossa esitettyyn näkemykseen, jonka mukaan nykytilan ongelmien ”paikkaaminen vastaisi osaltaan niihin rahanpesutoiminnan erityispiirteisiin, joita tämän muistion alussa käsiteltiin” (kohta 14., s. 7). Myöhemmin todetaan, että ”järjestäytyneen rikollisuuden vastustamiseen saadaan esityksellä lisäpontta ja käytännössä havaitut ongelmat paikataan” (kohta 24., s. 13). Muistiossa on kautta linjan korostettu sitä, että vähäisen osallisuuden rankaisemattomuus järjestäytyneessä kansainvälisessä huumausainerikollisuudessa on kriminaalipoliittinen ongelma. Muistiossa ei kuitenkaan käsitellä yksityiskohtaisesti sitä, miten usein tällaisia vähäisen osallisuuden tilanteita esiintyy käytännössä, millaisia nämä tapaukset ovat, tarjoaako nykyisin voimassa oleva rajoitussäännös epäillylle aidon mahdollisuuden taktikoida ja välttää rikosoikeudellisen vastuun rahanpesusta. Sen sijaan muistiossa nojaututaan vahvasti yleiskuvaukseen kansainvälisen huumausainerikollisuuden prosessiluonteesta. Tapanin tarkoitus ei ole silti väittää, että kyse olisi näennäisongelmasta. Jos kuitenkin aikaisemman työryhmän mietintöön kohdistetaan kritiikkiä abstraktilla tasolla liikkumisesta ja yksityiskohtaisuuden puutteesta, niin sama kritiikki voitaneen kohdistaa myös tältä osin itsepesutyöryhmän muistiossa esitettyyn argumentointiin.

Tapani ei ole vakuuttunut siitä, että muistiossa ongelmien paikantaminen on kyetty perustelemaan vakuuttavasti nojautumalla empiiriseen tietoon ongelmien laajuudesta ja laadusta. Päinvastoin muistiossa huomautetaan, että rahanpesusta annetaan edelleen vuosittain suhteellisen vähän tuomiota. Tätä tosiseikkaa voidaan yrittää selittää erilaisilla perusteilla. Yhtäältä voidaan ajatella, että rahanpesu on esitutkinnan, syyteharkinnan ja ratkaisutoiminnan näkökulmasta erittäin monimutkainen rikosoikeudellinen tekoko-
konaisuus, johon liittyy prosessin eri vaiheissa erilaisia tapausten eteenpäin viemistä vaikeuttavia tekijöinä. Näihin tekijöihin voidaan sisällyttää myös itsepesua koskeva rajoitussääntö, joka estää tiettyjen juttujen eteenpäin viemisen. Toisaalta on mahdollista, että tuomioiden vähäisyys kertoo jotain myös tämän rikollisuuden lajin empiirisestä määrästä. Rahanpesun tunnusmerkistön täyttävä toiminta ei toisin sanoen olisi niin yleistä kuin sen usein ajatellaan olevan. Kummallekin tulkintavaihtoehdolle on esitettävissä sinänsä uskottavia perusteita.

Muistiossa perustellaan itsepesun rangaistavuutta tukeutumalla tietynlaiseen yleistettyyn käsitykseen vähäisen osallisuuden rankaisemattomuudesta. Kyse on siitä, että itsepesutyöryhmän työskentelyssä on hahmotettu rahanpesutoiminnan kokonaiskuvaa hie-
man eri tavalla kuin aikaisemman työryhmän mietinnössä sekä arvotettu esitettyjä kriminalisoinnin puolesta ja vastaan puhuvia seikkoja eri tavalla. Vähäisen osallisuuden rankaisemattomuus ja törkeän rahanpesun rangaistusmaksimi on käsitykseni mukaan nähty itsepesutyöryhmän työskentelyssä painavampina argumentteina kuin aikaisemman työryhmässä. Tällainen kriminaalipoliittinen arvostusratkaisu voitaisiin tuoda avoimemmin esille, eikä pyrkiä peittämään sitä empiirisesti kyseenalaistettavissa olevalle näkemykselle vähäisen osallisuuden ongelmallisuudesta.

Kritiikistä huolimatta itsepesutyöryhmän muistiosta näkyy selvästi, että työssä on jouduttu painimaan aidosti vaikean ongelman kanssa. Tämä heijastuu myös ehdotetun rajoitussäännöksen sanamuotoon, joka on pyritty muotoilemaan siten, että itsepesun rangaistavuus ei olisi kohtuuttoman laaja. Näin ollen Tapani pitää perusteltuna näkemystä, joka mukaan itsepesu olisi mahdollista vain törkeässä rahanpesussa.

Rajoitussäännöksessä käytetyt termit herättävät kuitenkin kysymyksiä. Ensinnäkin voidaan pohtia, mitä tarkoitetaan tekojen jatkuvuudella. Viitataan termillä sekä esirikokseen että (itse)pesun konstitutioiviin tekoihin? Milloin teot ovat tässä tarkoitettulla tavalla jatkuvia? Saadaanko tulkinta-argumentteja esimerkiksi rikosten yksiköimistä koske-
vasta tulkintakäytännöstä?

Toiseksi voidaan miettiä, millainen merkityssisältö on termikokonaisuudella olennaisen ja moitittavimman osan rikoskokonaisuudesta. Muistiossa käytetään johdonmukaisesta tätä muotoilua, mutta kohdassa 23a (s. 11) puhutaan siitä, ”onko törkeää rahanpesua pidettävä vastaajan rikoskokonaisuuden olennaisimpana ja moitittavimpana tekona”. Muistiossa valittu sanamuoto eroaa merkityssisällöltään vaihtoehdosta olennaisimman ja moitittavimman osan rikoskokonaisuudesta.

Tapani esittää, että säännöksen sanamuoto muutettaisiin muotoon ”olennaisimman ja moitittavimman osan rikoskokonaisuudesta”. Tämä olisi ensinnäkin kielellisesti sujuvampi ja johdonmukaisempi muotoilu. Toiseksi voitaneen lähteä siitä, että rikoskokonaisuuden konkreettisesti moitittavin osa on säännönmukaisesti myös rikoskokonaisuus-

den konkreettisesti olennaisin osa. Kolmanneksi muotoilu korostaisi entisestään sitä, että itsepesun rangaistavuus on tarkoitettu poikkeuksellisesti sovellettavaksi ja sille asetetaan tiukat soveltamisedellytykset.

RIKOSOIKEUDEN DOSENTTI, OIKEUSTIETEEN TOHTORI SAKARI MELANDER

Sakari Melander keskittyy lausunnossaan itsepesun rangaistavaksi säätämiseen liittyviin periaatteellisiin kysymyksiin, mutta sivuaa myös tiettyjä teknisempiä yksityiskohtia.

Työryhmän muistio ja siinä esitetty eroaa asiaa aiemmin valmistelleen rahanpesukriminalisointien muutostarpeita selvittäneen työryhmän esittämästä (Rahanpesukriminalisointien muutostarpeet, OM:n mietintöjä ja lausuntoja 27/2010). Rahanpesukriminalisointien muutostarpeita selvittänyt työryhmä katsoi, että itsepesua ei tule säätää rangaistavaksi. Työryhmä perusti käsityksensä rahanpesua koskevien yleissopimusten sisältämiin niin sanottuihin turvalausekkeisiin sekä kansallisen oikeuden peruseriaateisiin tai -käsitteisiin. Työryhmän mietinnössä tarkasteltiin kattavasti kansallisten kriminalisointiperiaatteiden asemaa kansallisen oikeusjärjestelmän peruskäsitteinä, jotka mahdollistavat yleissopimusten kriminalisointivelvoitteista poikkeamisen (Rahanpesukriminalisointien muutostarpeet, OM:n mietintöjä ja lausuntoja 27/2010, s. 32–36).

Itsepesun kriminalisointia pohtineen työryhmän muistiossa taas on varsin suppeasti tarkasteltu itsepesun mahdollisen kriminalisoinnin suhdetta kansallisen oikeusjärjestyksen peruskäsitteisiin tai -periaatteisiin. Erityisen suppeaa on työryhmän kriminalisointiperiaatteita koskeva tarkastelu. Tältä osin työryhmä toteaa seuraavaa: ”Mitä taas kriminalisointiperiaatteisiin tulee, silloin kun oikeusjärjestyksen peruseriaatteet eivät estä kriminalisointia, rahanpesun säätämiseen rangaistavaksi törkeissä itsepesutilanteissa ei ole estettä. Voi päinvastoin sanoa, että rahanpesurikosten moitittavuuteen nähden rangaistavaksi säätäminen on tässä tilanteessa perusteltua, jos se muutoin on tyydyttävästi toteutettavissa.” (S. 6.)

Tältä osin työryhmän omaksuma näkemys on kriminalisointiperiaatteiden merkitystä väheksyvä. Ensinnäkin työryhmän näkemys tarkoittanee, että se ei pidä kriminalisointiperiaatteita oikeusjärjestyksen peruseriaatteina. Tällöin työryhmä sivuuttaa ennen muuta eduskunnan perustuslakivaliokunnan viimeaikaisen käytännön, jossa se on kehittänyt rangaistavaksi säätämiseen kohdistuvia oikeudellisia rajoitteita perusoikeuksien rajoitusedellytyksistä ja samalla muotoillut perusoikeuksien ja rikosoikeuden välistä suhdetta hahmottavia perusoikeuksien yleisiin oppeihin kuuluvia edellytyksiä². Perustuslakivaliokunnan rikosoikeuteen suhteuttamat perusoikeuksien rajoitusedellytykset vahvistavat rikosoikeudessa ja kriminaalipolitiikassa muotoiltuja kriminalisointiperiaatteita ja ennen muuta tekevät niistä oikeudellisia rajoitusperusteita, jotka lainsäätäjän on otettava huomioon tekoja rangaistavaksi säädettäessä tai tekojen rangaistavuutta laajennettaessa.

---

² Alun perin PeVL 23/1997 vp, s. 2. Kootusti ks. *Sakari Melander*, *Kriminalisointiteoria – rangaistavaksi säätämisen oikeudelliset rajoitukset* (Helsinki 2008), s. 117–132.

Toiseksi työryhmän edellä siteerattu näkemys vaikuttaa ilmentävän kantaa, jonka mukaan kriminalisointiperiaatteet eivät vaikuta rangaistavuuden alan laajentamiseen tilanteessa, jossa rangaistavaksi on jo säädetty jotakin. Näin ei luonnollisesti ole, vaan kriminalisointiperiaatteet perusoikeuksien rajoitusedellytyksiin suhteutettuina vaikuttavat kaikkeen rangaistavaksi säätämiseen ja rangaistavuuden alan laajentamisiin siitä riippumatta, onko tietty teko jo rangaistavaksi säädetty vai ei. Jos kriminalisointiperiaatteisiin suhtaudutaan työryhmän hahmottamalla tavalla, niiden vakiintunutta perustuslakivaliokunnankin hahmottamaa merkityssisältöä ja lainsäätäjän toimintaa rajoittavaa vaikutusta väheksytään. Tällaisella näkemyksellä voi olla odottamattomia heijastusvaikutuksia.

Työryhmän ymmärtää oikeusjärjestyksen peruseriaatteisiin palautuvan kysymyksenasettelun varsin pragmaattisesta näkökulmasta katsoen, että konkurrenssiopilliset seikat voisivat muodostaa oikeusjärjestyksen peruseriaatteen tasoisen mahdollisen itsepesukriminalisoinnin esteperusteen (s. 6). Tätä ei toisaalta työryhmän esityksessä liiemmästi perustella. Voi olla, että työryhmän näkemys tältä osin on sinänsä perusteltu. Tämän lisäksi on kuitenkin huomioitava edellä kriminalisointiperiaatteista esitetty. On yksinkertaistettua esittää, että yksinomaan konkurrenssiopilliset näkemykset voisivat itsepesun osalta olla sellaisia oikeusjärjestyksen peruskäsitteitä, jotka voisivat mahdollisen kriminalisoinnin estää. Tältä osin on huomattava, että kysymys kansallisen oikeusjärjestyksen peruskäsitteistä ja -peruseriaatteista on tärkeä ja liian vähän tutkittu aihe, joka tällä hetkellä on aivan erityisen ajankohtainen – esimerkiksi myös Euroopan unionin toiminnasta annetun sopimuksen (SEUT) 82 ja 83 artiklassa tarkoitetun hätäjarrumenettelyn näkökulmasta. Tämän vuoksi on ongelmallista antaa näille peruskäsitteille ja -periaatteille niin suppea merkityssisältö kuin muistiossa on tehty. Asiaa olisi ensin perusteellisesti tutkittava.³

Lisäksi olisi ehkä syytä tarkastella työryhmän toteuttamaa tarkastelua laajemmin, mikä on konkurrenssioppien vaikutus itsepesutilanteisiin ja mikä on ehdotetun rajoitetun itsepesukriminalisoinnin suhde konkurrenssioppeihin. Työryhmän muistiossa todetaan sinänsä osuvasti, että esirikosjälkirikos-problematiikka ei nykytulkinnan mukaisessa muodossaan välttämättä istu rahanpesun nykytodellisuuteen. Nähdäkseni ei ole täysin selvää, että itsepesu kaikissa tilanteissa olisi esirikoksen rankaisematon jälkiteko. Ei ole myöskään selvää, että itsepesu loukkaisi aina samaa oikeushyvää kuin esiteko. Näin rajoitettukin itsepesun kriminalisointi voisi käytännössä johtaa tilanteeseen, jossa tuomioistuimet joutuvat tulkitsemaan nykyistä enemmän konkurrenssiopillisia tilanteita. Tämä voi johtaa oikeusvarmuuden ja yhdenvertaisuuden kannalta ongelmallisiin tilanteisiin.⁴ Vähintään voisi olla suotavaa, että erilaisia konkurrenssioppeihin liittyviä tyyppitilanteita pyrittäisiin valottamaan mahdollisesti tulevaisuudessa annettavassa itsepesun rajoitettua kriminalisointia koskevassa hallituksen esityksessä.

---

³ Ks. myös *Sakari Melander*, ”Europeiseringen av straffrätten och den nationella strafflagstiftningens »suveränitet»”, JFT 3/2011, s. 239–266.

⁴ Ks. myös Rahanpesukriminalisointien muutostarpeet, OM:n mietintöjä ja lausuntoja 27/2010, s. 49.

Kriminalisoinnille tai kriminalisoinnin laajentamiselle tulisi olla esitettävissä painava yhteiskunnallinen tarve ja perusoikeusjärjestelmän kannalta hyväksyttävä peruste (PeVL 23/1997 vp, s. 2/II). Itsepesutyöryhmän näkemyksen mukaan tämänhetkissä nykytilanteessa, jonka mukaan itsepesu on rankaisematonta, on kaksi ongelmaa. Ensinnäkin vähäinen osallisuus esirikokseen johtaa vastuuvapauteen rahanpesusta. Toiseksi törkeästä rahanpesusta on säädetty korkeampi kuuden vuoden rangaistusmaksimi kuin osasta rahanpesun esirikoksena olevista rikoksista. Työryhmä katsoo näiltä osin, että oikeusjärjestyksen peruseriaatteen eivät aseta estettä sille, että tarkoin paikattuihin ongelmiin etsitään lainsäädäntöteitse ratkaisua laajentamalla rahanpesurikoksen rangaistavuuden alaa itsepesutilanteissa. (S. 7.)

Työryhmän muistiossa itsepesun rajoitetun kriminalisoinnin tueksi esitetään kuitenkin varsin niukasti painavia yhteiskunnallisia perusteita, joita kriminalisoinnin laajentaminen edellyttäisi. Muistiossa viitataan lähinnä käytännöllisiin järjestäytyneen rikollisuuden muuttuneeseen toimintakulttuuriin liittyviin syihin (esim. s. 2–3) tai yleisesti tarkoituksenmukaisuussyihin (esim. s. 8). Sinänsä mitään empiiristä tietoa kriminalisoinnin laajentamisen tueksi ei esitetä esimerkiksi siitä, kuinka paljon käytännössä esiintyy niin sanottuja vähäisen esirikokseen osallisen tilanteita, joissa henkilöön ei voida kohdistaa rangaistusvastuuta rahanpesun osalta. Tarkoitus ei ole tässä vähätellä työryhmän paikallistamia ongelmia tai esitetyn ratkaisun tarkoituksenmukaisuutta. Kriminalisoinnin laajentamiseen ei ole kuitenkaan syytä ryhtyä, ellei siihen ole esitettävissä painavaa yhteiskunnallista tarvetta ja perusoikeusjärjestelmän kannalta hyväksyttävää perustetta. Mahdollista myös on, että ongelmat saataisiin ainakin tietyissä tilanteissa ratkaistua muulla tavalla, esimerkiksi vakiintunutta tulkintaa muuttamalla.

Rahanpesukriminalisointien muutostarpeita selvittänyt työryhmä pohti mietinnössään varsin kattavasti itsepesun mahdolliseen kriminalisointiin liittyviä oletettavia hyötyjä ja haittoja (Rahanpesukriminalisointien muutostarpeet, OM:n mietintöjä ja lausuntoja 27/2010, s. 40–53). Lisäksi asiaa tarkasteltiin aiempien lainvalmisteluasiakirjojen valossa. Itsepesun kriminalisointia selvittänyt työryhmä ei sen sijaan vaikuta olevan juuri tukeutunut asiaa koskevassa tarkastelussaan aiempaan lainvalmisteluaineistoon, vaikka sellaista olisi ollut melko runsaasti saatavilla. Työryhmän asiaa koskeva tarkastelu on melko pragmaattista, jossa esitetään pistemäistä ratkaisua tiettyyn ongelmalliseksi koettuun tilanteeseen. Voidaan kysyä, onko tämänkaltainen lainvalmistelu erityisen suotavaa.

Suurimpana ongelmana muistiossa on esitetty, että vähäinen osallisuus esirikokseen johtaa rangaistusvastuusta vapautumiseen rahanpesun osalta. Muistiossa käytetään esimerkkinä tilannetta, jossa tekijä on osallistunut arvoltaan 10.000,00 euron huumausaine-erän myymiseen, mutta on hoitanut miljoonan euron rahaliikennettä (s. 8). Tällaisen ns. vähäisen avunantajan vapautuminen rahanpesua koskevasta rangaistusvastuusta ei kuitenkaan ole nähdäkseni niin selvää kuin työryhmän muistiossa on esitetty. Muistiossakin todetaan työryhmälle esitetyn, että esimerkkitapauksessa kysymys voisi olla 990.000,00 euron osalta itsenäisestä rahanpesusta ja esirikos kohdistuu vain 10.000,00 euron suuruiseen osaan huumausaineen myyntiä (s. 8), joka kenties on osa suurempaa tekokokonaisuutta.

Nähdäkseni on nykyisen rikosoikeudellisen osallisuusopin sekä syyllisyyttä koskevan näkemyksen valossa selvää, että tällaisen tulkintalinjan tulisi esimerkkitapauksen kaltaisessa tilanteessa olla vallitseva. Tilanne on tavallaan käännteinen yleiseen osallisuusopilliseen tilanteeseen, jossa esimerkiksi tietyn katukaupassa 500.000,00 euron arvoisen huumausaine-erän suhteen A:n avunantotoimi on kohdistunut 30.000,00 euron osaan, joka on osa B:n hallinnoimaa suurempaa 500.000,00 euron arvoista huumausaine-erien kokonaisuutta. Selvää on, että A:n avunantovastuu kohdistuu lähtökohtaisesti vain 30.000,00 euron suuruiseen erään eikä koko B:n hallinnoimaan kokonaisuuteen, jollei hänen tahallisuutensa ulotu ylimenevään osaan. Lähtökohta on, että avunantaja vastaa oman avunantovastuunsa ylimenevästä osasta vain, jos se sisältyy tahallisuuteen (HE 44/2002 vp, s. 157/II). Vastaavasti edellä tarkoitettussa ns. vähäisen osallisuuden tilanteessa on nähdäkseni nykyisten osallisuus- ja tulkintaoppien sekä syyllisyyttä koskevien vakiintuneiden näkemysten mukaan selvää, että tilannetta tulisi ainakin tietyissä tapauksissa tulkita samoin kuin muistion mukaan työryhmälle on edellä esitettyin tavoin esitetty. Muunlainen tulkinta olisi syyllisyysperiaatteen vastainen. Tämä tarkoittaa, että lähtökohtaisesti itsepesun rajoitetullekaan kriminalisoinnille ei kaikissa työryhmän hahmotteleman kriminalisoinnin kattamissa tapauksissa olisi tarvetta, vaan muistiossa tavoiteltua vastaavaan oikeustilaan päästäisiin ainakin tietyissä tilanteissa vakiintuneilla osallisuus- ja tulkintaopillisilla näkemyksillä sekä vakiintuneilla syyllisyyttä koskevilla näkemyksillä.

Tulevassa lainvalmistelussa olisi syytä kiinnittää huomiota tiettyihin itsepesukriminalisoinnin kannalta mahdollisesti merkittäviin näkökohtiin. Esimerkiksi itsekriminointisuoja saattaa olla merkityksellinen näkökohta itsepesun kriminalisoinnin kannalta⁵. Tämä ei tosin ole täysin selvää, mutta itsekriminointisuojan tämänhetkinen merkittävyys huomioon ottaen asiaa olisi syytä perusteellisesti pohtia.

Muistiossa ehdotetun säännöksen muotoilu herättää tiettyjä kysymyksiä. Ehdotetun rikoslain 32 luvun 11 §:n rajoitussäännöksen 1 momentin lisäyksen mukaan henkilö voitaisiin tuomita esirikoksen lisäksi törkeästä rahanpesusta, mikäli rahanpesurikos muodostaa tekojen jatkuvuus ja suunnitelmallisuus huomion ottaen olennaisen ja moitittavimman osan rikoskokonaisuudesta.

Herää kysymys, voisiko säännöksen rajata tarkkarajaisemmin esimerkiksi siten, että rahanpesurikoksen olisi oltava olennaisin ja moitittavin osa rikoskokonaisuutta. Tällä hetkellä käytetty ilmaisu ”olennainen” ei rajaa soveltamisalaa määrällisesti juuri lainkaan, kun taas ilmaisu ”olennaisin” tarkoittaa määrällisesti tai muuten kokonaisuuteen nähden arvioituna suurinta osaa tekokokonaisuudesta. Tällöin säännöksen soveltamisala olisi täsmällisempi sekä tarkkarajaisempi ja säännöksen muotoilu vastaisi paremmin rikosoikeudellisen laillisuusperiaatteen asettamiin vaatimuksiin.

Muistiossa esitetään mallia, jonka mukaan sekä esirikos että rahanpesu olisi syyksiluettava. Tältä osin työryhmän näkemys on perusteltu ja muistiossa esitettyihin perusteluihin voi tältä osin yhtyä. Muunlainen ratkaisu ei olisi ehdotettu kriminalisointi huomioon ottaen mahdollinen. Jos esirikosta ei luettaisi syyksi, ei voitaisi oikeastaan edes puhua

---

⁵ *Ritva Sahavirta*, Rahanpesu rangaistavana tekona (Helsinki 2008), s. 293–294.

---

itsepesun kriminalisoinnista. Edelleen se muistiossa esitetty näkökohta, jonka mukaan esirikoksen vanheneminen estää rankaisemisen itsepesuna tehdystä törkeästä rahanpesusta, on perusteltu. Kuten muistiossa todetaan, itsepesukriminalisoinnilla ei tulisi ”kiertää” RL 8 luvussa tarkoitettuja vanhentumissäännöksiä.

Kaikkiaan muistiossa on paneuduttu pragmaattisesti ja pistemäisesti tiettyihin havaittuihin ongelmiin, joita ei voi vähätellä, mutta joiden tueksi ei toisaalta muistiossa esitetä juuri empiiriseen tietoon pohjautuvia argumentteja. Rangaistavan käyttäytymisen alan laajentaminen ilman painavaa yhteiskunnallista tarvetta ei lähtökohtaisesti ole perusteltua. Jatkovalmistelussa olisi syytä kiinnittää tähän asiaan perusteellista huomiota. Lisäksi asian jatkovalmistelussa olisi syytä pohtia, miten työryhmän ehdottama rajoitettu itsepesukriminalisointi käytännössä vaikuttaisi esimerkiksi konkurrenssioppiin liittyviin tilanteisiin. Lisäksi olisi syytä perusteellisesti pohtia, voidaanko tietyt työryhmän hahmottamat ongelmalliset ja mahdollisesti rankaisemattomaksi jäävät tai jääneet tilanteet jo hahmottaa eri tavalla vakiintuneiden osallisuus- ja tulkintaoppien sekä syyllisyyttä koskevien näkemysten valossa.

OIKEUSMINISTERIÖ
JUSTITIEMINISTERIET

ISSN-L 1798-7105
ISBN 978-952-259-154-8 (PDF)

Oikeusministeriö
PL 25
00023 VALTIONEUVOSTO
www.om.fi

Justitieministeriet
PB 25
00023 STATSRÅDET
www.jm.fi